

Székelyudvarhelyen, az utcán járva is találkozhatunk olyan emberekkel, akik nem alkohol vagy más tudatmódosító szer hatására viselkednek a társadalmi normáktól eltérően. Gyakran lehet találkozni egyedül hangoskodó, esetleg fenyegetőző, magányos ingyencirkuszt folytató emberekkel, akiket széles ívben kikerülünk, mert úgy véljük, az illető elmebetegségben szenved.

Bárki néha hangos ordibálásra kaphatja fel a fejét, ha forgalmas utcán sétál, este hangos lehet a lépcsőház, mert a „beteg” szomszédnak „rohama van”. Valahol bevágnak egy ajtót, ordibálás hallatszik – nem megszokott a kép, de előfordul az is, hogy valaki ok nélkül hangosan szidja a gyanútlan járókelőket.

Azonban feltesszük magunknak azt a kérdést, hogy minek minősül egy ilyen beteg ember tette, a másokat zavaró viselkedése? Hogyan kell ezt kezelnie a környezetének, mit tehet a pszichiáter vagy a rendőrség? Szakorvosnál kerestük a választ: **dr. Csorba Attila** két és fél éve rendel Székelyudvarhelyen, portálunknak elmondta, hogy ő is volt veszélyes helyzetben.

Ha a megszokott együttélési normáktól eltér valakinek a viselkedése – például dühöng, agresszív, kitöri az ablakot, támad – hová kell fordulni a szomszédnak vagy a hozzátartozónak?

Ilyen esetben a rendőrséghez. Ha pszichés okból történik mindez, akkor bekerül a sürgősségi osztályra. Ha potenciálisan veszélyes másra, másnak a tulajdonára vagy kiszámíthatatlan, az sürgősségnek vehető pszichiátriai értelemben. Amennyiben rongálásról, agresszív viselkedésről van szó, a rendőrség kell közbelépjen.

Ha úgy látja, hogy az agresszív viselkedés pszichés zavar következménye, vagy erre konkrét adatai vannak, a rendőr nem a rendőrségre viszi be az illetőt, hanem a sürgősségire. Onnan az ügyeletes átirányítja egy pszichiátriai osztályra, ahol folytonos ügyelet van. Udvarhelyen pszichiátriai osztály van, de ott nincsenek olyan körülmények, hogy például agresszív beteget kezelni lehessen, a megyében az egyetlen ilyen szakintézmény Gyergyótölgyesen van.

Az utcán is látni egyedül beszélő, esetleg dühöngő embert. Mit tegyen ilyenkor a járókelő és mit ne tegyen?

Ha egy olyan emberrel megyünk szembe, aki látszólag akármikor és akármit tehet, akkor ki kell kerülni. Ha erre nincs lehetőség, arra kell törekedni, hogy az illető szemében ne tűnjünk sem túl félénknek, sem fenyegetőnek. Ha például egy ilyen ember szemébe nézünk, akkor nagyobb esélyünk van arra, hogy belénk köt, mert azt már kihívásnak érezheti az illető.

Hallott-e olyanról, hogy pszichiátriai kezelés alatt álló beteg környezetükön rendelő szakemberre támadjon vagy fenyegetsen?

Konkrét esetről nem. Én két és fél éve vagyok itt, ezalatt két vagy három olyan eset volt, hogy tényleg veszélyben éreztem magam. Meg kell tanulni kezelni az ilyen helyzeteket. Az igazán súlyos esetek a pszichiátriai osztályokon vannak, főleg ügyelet alatt, a járóbeteg-rendelő már biztonságosabb.

Mennyire jellemző a régióra, hogy szakorvosi recept nélkül pszichiátriai gyógyszereket szednek az emberek?

A pszichiátriai gyógyszereknek nincs túl sok csoportja, kb. négy-öt. A nyugtatók csoportja a legnépszerűbb, az ezekkel való visszaélés a leggyakoribb, de egyre szigorúbban veszik a nyugtatók felírását és a gyógyszerárakban a kiadását. Speciális, zöld, négy példányos receptekre írjuk, ezeket komolyan ellenőrzik. Az ilyen gyógyszerek fekete piacáról nem tudok.

Melyek a legismertebb pszichés betegségek, amik nálunk előfordulnak?

Van egy-két jellegzetessége a régióknak, de természetesen általánosítani nem lehet. Az emberek egy kicsit talán „büszkébbek” itt, aminek megvan az előnye, de a hátulütője is. Sokszor csak akkor figyelnek fel a pszichés betegre, amikor már nagy a baj, holott valószínűleg évekként azelőtt már vannak előjelei, csak nem vették észre, vagy pedig hanyagolták. Olyankor a büszkeséget és a szégyent félre kellene tenni és segítséget kérni – talán ennek is tudható be az, hogy itt az öngyilkosságok száma aránylag magas. Főleg a férfiak nem kérnek segítséget. Sokan vannak, akik problémákkal küzdenek, de nem fordulnak orvoshoz.

Amúgy a hangulatzavarok, elsősorban a depresszió, majd a szorongásos zavarok a leggyakoribbak. Utóbbiaknak sok válfaja van, a kiváltó okok és tünetek szerint változatosak. Gyakori a pánikzavar, de a lelki terheltség, a belső konfliktusok megmutatkozhatnak testi tünetekben, ez esetben szomatizációs, vagy konverziós zavarról beszélünk. Ezek is gyakoriak.

A legkülönbözőbb testi tünetek jelentkezhetnek – fejfájás, karcsibbadás, nyelési zavarok – olyan tünetek, amelyek egy klinikus számára nem magyarázhatóak. Ami viszont ezekben érdekes az az, hogy legtöbbször szimbolikus jelentésük van: ha ismerjük a páciens élettörténetét, jelenlegi élethelyzetét, akkor meg is értjük, hogy miért éppen az a tünet jelentkezett.

A beteg hozzátartozóinak melyek a teendői, mit kell tudnia? Itt nem feltétlenül egy dühöngő betegre gondolok, hanem például egy depressziósra.

Nagyon sokat segít, ha tájékozottak abban, hogy miben áll a betegsége. Ha értik, hogy mi miért történik, a pácienssel szembeni viszonyulásuk kevésbé lesz stigmatizáló, vagy éppen elutasító. A megértés, a kommunikáció is nagyon sokat segít. A pszichés zavaroknak lehet genetikai háttere, emellett jöhetnek stressz faktorok, a gyerekkori élmények, traumák. Ezek miatt minden ember más és minden ember másra érzékeny.

Esete válogatja, de ha a családban megértés van a beteg ember iránt, akkor jobbak a gyógyulási esélyei. De az is lehet, hogy pont a családon belüli konfliktusok a kiváltó okai a betegségnek: ilyenkor családterápiával rengeteget lehet segíteni, amihez viszont a családtagok kellőképpen motiváltak kell, hogy legyenek.

A nagyvárosokhoz képest ugyanolyan típusú pszichés zavarokban szenvednek az itteni páciensek vagy különböznek?

Nincsenek számottevő különbségek. Talán az alkoholizmus és következményei gyakoribbak, súlyosabbak, mint egy nagyvárosban, a drogok által okozott zavarok meg ritkábbak. A „pszicho-témákban” való tájékozottság gyakoribb városi környezetben. Ez lehet előny is, a páciens jobban érti saját lelki folyamatait, sok fogalommal tisztában van, de sokszor kimondottan hátráltatja a kezelést, ha ezt eszközként használja arra, hogy ellenállást tanúsítson, beszélgetések alkalmával meg hárítson számára kényes témákat. A kevésbé tájékozott emberekkel dolgozni ilyen szempontból egyszerűbb. Érthetően, egyszerűen mondják el a problémájukat.

Melyek azok a jelek, amik már gyerekkorban arra utalnak, hogy valami probléma van a gyerek viselkedésével?

Azt, hogy valami nincs rendben egy gyereknél, az odaadó szülők hamar észreveszik: másképp viselkedik, kevesebbet játszik, agresszívebb vagy visszahúzódozóbb, számtalan jele lehet a pszichés betegségnek – mondja kérdésünkre az orvos, hozzátéve, hogy enyhébb eseteknél elég a gyerekpszichológus felkeresése és az általa alkalmazott terápia, de sokszor szakorvoshoz, gyerekpszichiáterhez kell fordulni.